

Hárs József:

STÁTUSSZIMBÓLUM

Régi igazság, hogy csak az tud takarékoskodni, akinek van miből. Ugyancsak tény, hogy mindig akad egy utolsó falu, benne egy utolsó kocsmá, ahol még olcsón lehet ebédelni. Feltéve, hogy az ember kifelé igyekszik. Mert ha már egyszer maga mögött hagyta a nemzetiszín sorompót, még a levegővétel is valutába kerül.

Nagyember ne tudta volna? Amikor még magavezette Trabantjába, a barackpálinka mellé, tartalék főtengelyt csomagolt! Elégedetten állapította meg, hogy ma már azon kell törnie a fejét, hogyan hozza be a briliánst, amit valahol kinn fog vásárolni, engesztelésül otthon hagyott feleségének. Mert most — rajta kívül — hárman utaztak autóval a távoli síparadicsom felé: az őrző-védő szervezettől kölcsönzött sofőr, a titkárnő és a legmodernebb sífelszerelés. Mögöttük az utolsó forintos város (kellett volna még valami?). Robogás teljes sebességgel, a traffipax látókörén kívül.

+ + +

A vadonatúj Audi könnyedén vette az emelkedőket. Aprócska házak tűntek föl a kanyarban. A hegyen túl van a határállomás. Itt az idő forintért töltekezni. Már jól látszik, hogy pontosan hol. A ráhúzott emelet még vakolatlan, de a sóderral felszórt előtéren lakkozott talicska áll, fagyott muskátlival teletömve. Nos nézzük, mit adnak enni.

Az autó lefékezett a ház előtt. A függöny mögül kémlelődő tulajdonos toroka összeszorult. Vajon csupán útirányt kérdezni akarnak-e, vagy — túl a városbeli étkezésen — kulacsot tölteni?

— Feri, maga is ebédelhet — szólt egy szerepléshez szokott bariton. — Hosszú út áll még előttünk.

Ketten szálltak ki a fekete kocsiból. Mind a ketten a legutolsó divat szerinti tarka síruhában. A nő fintorogva nézett körül, a férfi — miután jól kinyújtózott — benyitott a söntésbe.

— Gyere, senki sincs.

A kocsmáros előlépett a különteremből, és a tőle telhető legnagyobb udvariassággal invitálta vendégeit beljebb. Természetesen tudnak ebédet adni. Specialitásuk a töltött káposzta. Nem? Inkább kímélő ételt? Kérem. Rántott őzlábgomba rizzsel, tartármártással. Ha úgy óhajtják, krumplival is lehet.

Megrendelték a gombát.

— Burgonyával — tették hozzá kioktatólag. Szégyellje magát ez a falusi bunkó. Ablak mellett foglaltak helyet.

Három teríték? Az úr csodálkozva nézett körül. — Ó, bocsánat, azt hittem... — dadogott a „bunkó”. (Egy adag ugrott.) Beszölt a konyhába. Frissen sült, várni kell egy kicsit. Ez az az időszak, amikor el lehet beszélgetni a vendéggel. Feltéve, hogy erre való hajlandóságát valamiképpen tudtul adja.

A kocsmáros, a jelre várva, szertartásosan igazított asztalt, széket, vázában porosodó száraz virágot. A nap besütött a viszonylag tiszta abroszra. Csodák csodája: só, ecet és fogpiszkáló a közepén. Igen, mi ápoljuk a hagyományokat. A ház új, de az üzlet régi. Addig is mit kérnek inni? És felsorolta a lehetőségeket.

A jól karbantartott nő félrevonta a kötényes férfiút.

— A képviselő úrnak vigyáznia kell magára, hosszúlépés, de csak egészen könnyű bor.

Most a férfi következett. Feliratot keresett a falon, aztán szinte szégyenkezve érdeklődött, hol lehet kezet mosni.

(Milyen szépen mondja.) A fogadós szabadkozva vezette fel őket az emeletre. Az alsó még nem egészen tökéletes — igyekezett magyarázni. Majd kint strázsált az ajtók előtt.

+ + +

Képviselő. Sohasem látta. Még a nevét sem tudja. Hirtelenében megfordult a fejében sokminden, amiben a segítségét kérhetné, kérdés, hogy hajlandó-e. No majd óvatosan.

Vendégei láthatólag megkönnyebbülten ültek vissza a helyükre. Hogyhogy nincs más vendég? A fogadós legendákat mesélt a tömegekről, amelyek időnként megrohamozzák a messze földön híres vendéglőt (azért sem kocsma). Bizonyítékként elmesélte az építkezést és megmutatta a sarokban álló üveges szekrényt a természetjárók cirkalmas okleveleivel. Dehát mostanság baj van. Valaki, talán egy vetélytárs tönkre akarja tenni az üzletét. Nyakára küldi az adóellenőröket. Máskor meg a határőrség kutat embercsempészek után.

Az is igaz, hogy kevés az emberek pénze. A kirándulók magukkal hozzák az elemózsiát, vizet meg a forrásból isznak. Bezzeg azelőtt ilyesmi nem fordult elő. — Mielőtt? — nézett rá szúrósan a potentát. Azelőtt — hátrált ki régi világnézetéből a fogadós —, azelőtt, mielőtt megnyitották az új határátkelőt. (Nem célszerű szidni a kapitalizmust egy mai képviselő füle hallatára.)

— Miért baj az, ha többen jöhetnek be fogyasztani hozzánk?

A kocsmáros szerint azóta engesztelhetetlen riválisa városszéli vendéglős. (Látták hivalkodó portálját?) Mert szerinte elcsábítja a külföldieket. Azt terjeszti róla, hogy menekülteket bújtat, és embercsempészésből aranyhegyeket gyűjt. Ha képviselő úrnak lenne befolyása az itteni viszonyokra... Hát ez bizony elég kétségbeesett kísérlet. Az úr óvatosan figyelmeztette, hogy talán már megsült a gomba. Kíváncsian várja, hogy jó hírét terjeszthesse. Ezt nyugodtan megígérheti.

Maradt a büszkélkedés a személyzet előtt.

Az ebéd végeztével kikísérte vendégeit. Látta, hogy a gépkocsivezető gondosan elcsomagolta hamuba sült pogácsájának maradékát, mielőtt begyűjtötte a motort.

Még egyszer megszámolta a pénzt, amit a számla ellenében kapott. Egy fillérrel sem volt több. Szerencse, hogy jól megnyomta a tollat, ahogy az a régi jó világban volt szokás.

+ + +

Nagyembert az első meglepetés már akkor érte, amikor figyelmeztették a biztonsági öv használatára. — Muszáj a hátsó ülésen is? — méltatlankodott magyar nyelven. Értetlenül néztek rá, és egyértelmű jelbeszéddel biztatták az engedelmességre.

Hamarosan el kellett döntenie, hogy merre kanyarodjanak. Félrehúzódtak az út szélére és belemerültek a térkép tanulmányozásába. — Feri, hogyan van ez? Rövidesen kiderült, hogy a régi kiadású papírt jócskán túlhaladta a jelen. Otthon ismerőstől kérték el, mert sajnálták az újra a pénzt.

Kézenfekvő: meg kell kérdezni. Szerencsére magyarok hajtottak arra, így nyelvi nehézségek nélkül találták meg a helyes utat. Sőt az is kiderült, hogy ugyanoda igyekeznek. Felkapott hely közönségünk körében — állapították meg nem túl nagy örömmel. — Feri, csak mindig a Mercedes nyomában!

A gondok akkor jelentkeztek, amikor az előttük járók megálltak egy feltűnően jelzett műemléknél. Az útitársak kiguberálták a belépőt. — Lelkünkre kötötték, hogy ezt okvetlenül meg kell nézni — magyarázták. Ilyen kényszer nagyembert nem kötötte, ezért fizetésmentes helyen töltötték a napfényes órákat. A dangubálással nehezen múlt az idő, közben még toalettet is kellett keresni. Bosszantó, de

pénzbedobással működött. (Később magyarázták el az útitársak, hogy a forintot is beveszi, no meg, ha bejöttek volna, a múzeumi vécé ingyenes.)

Gyönyörű időben hajtottak tovább. Már kezdett sötétedni, mire felértek a szállóhoz, ahol jó előre szobát foglaltak maguknak (és a sofőrnek is). Újdonsült ismerőseik törzsvendégként mozogtak a trófeákkal díszített recepcióban. Nagyember tolmácsolásukra várva toporgott mögöttük. Otthon bezzeg minden lehető és lehetetlen alkalommal büszkélkedett nyelvtudásával, de itt arra a neki szegezett néhány szóra sem ismert rá, amit eddig élete során felcsipegetett. Kilátás és erkély nélküli tetőtéri szoba? Nem tévedés? Nem tévedés. Ezt rendelték. Tessék, itt a levél. Kaphatnának mást, kétszer annyiért. Hajaj. Igen össze tud zsugorodni idegenben az a bizonyos nagy mellény.

+ + +

Végre minden egyenesbe jött. A házaspár, kamasz fiukra való tekintettel, teljes ellátásra fizetett be és önálló programokra készült. Azt azért még sikerült elérni, hogy az első vacsorát együtt költhették el. A társalgás a tervek körül folyt. Meg kell nézni a jégbarlangot, fel kell menni gondolán a csúcsra, síkirándulás a vízesésekhez annál inkább, mert most alighanem be vannak fagyva. Nekik vadonatúj útikalauzok volt, részletes térképpel. Nagyemberéknek? Hagyjuk. Majd talán rájuk akaszkozhatnak. Ismerőseik hamar elbúcsúztak. Ők sem maradtak tovább a gyertyavilágos félhomályban, látva, hogy zenére, táncra készülődik a társaság. (Az italt külön kell fizetni — csengett a fülükben ismerőseik utolsó figyelmeztetése.)

Reggelinél viszont már nem találkoztak. A svédasztal megmentette őket a kérdezősködéstől. A nő feltűnés nélkül elsüllyesztett néhány megkent zsemlét zipzáras zsebeibe, aztán kísérták az épület elé. Ismerőseik már sorbaálltak a drótkötélpálya állomása előtt. Nagyember megnézte, hogy mennyibe kerül a jegy, aztán elhatározta, hogy nem mindjárt az első nap szánnak rá pénzt. Most ismerkedés lesz a közvetlen környékkel.

Jó lenne valami sítanfolyam, hogy biztonsággal próbálhassák ki a drága felszerelést. Hova lett már az emlékezetükben az, amit otthon a boltban magyaráztak nekik! Még csak éppen kiléptek a szobából, és már majdnem kiverték az égőt a folyosó lámpájából. Aztán arra is vigyázniok kellett, hogy a lépcsőn kanyarodás közben a vállukon billegő felszereléssel le ne fejezzék a hátuk mögött jövőket. Odakint falhoz támasztották a léceket, és felváltva körbenéztek. Még így sem mertek nagyon eltávolodni. Amikor végre rájöttek, hogy a vásárolt cuccra senkinek sem fáj a foga, kezdtek sárgulni az irigységtől. — Hiszen ezek mind milliomosok!

A ház közelében, a hegyoldalon ifjak és vének, kis nők és nagy nők sora, előttük a lécek, s egy férfiú, aki kézzel-lábbal magyaráz. Bámészan nézték, amint nagy igyekezettel követik az utasításait. Ez az. Ez kell nekünk. (Ha megértenénk.) Vajon mennyibe kerül? A közelben állt egy tábla. Rajta szöveg több idegen nyelven. Elő a kis turistaszótárt! Ami egyértelmű volt, az a végén található összeg. No ezt alaposan meg kell gondolni.

Szikrázott a napfény a friss porhó tetején. Önfeladt vendégek terültek el rajta és napoztak vég nélkül. Jutott azért hely nekik is. Nem mertek nekivetközni. Látták, hogy mások bekenték magukat. Napolaj! Erre nem gondoltak otthon. Azért nézelődni lehet. Amíg a szem ellátott, csipkésen kéklő hegyek sora. Az ég kékjében feketén keringett egy sas. Fülükben dobolt a tengerszint feletti magasság. Süket csend telepedett a tájra. Lent a völgyben köd párnája takarta be a civilizációt.

És akkor rájuk köszönt a sofőr. Mire felocsúdtak, már méterekkel odébb lökte magát botjaival, majd eltűnt a szemük elől. Tud sízni? Nem is mondta. (Igaz,

sohasem kérdezték.) Nosza, holnap előveszik és megkérik, adjon nekik néhány leckét. Majd otthon forintban fizetnek.

+ + +

Délutánra a köd felszállt, kezdtek azonban jönni a felhők. Méghozzá hogyan! Hangtalanul futottak végig a szürke fátylak a hegy oldalán, foltokban oltva ki a szikrákat a havon. Nedvesen borították be a napfürdőző társaságot. Egyelőre csak pillanatokra, ám egyre gyakrabban. Nagyemberék visszahúzódtak a szobájukba és egymással hamar jóllakva, éhesen várták a vacsorát. Közben álmaikat színezték széles ecsetvonásokkal. Holnap felkötik a léceket és meghódítják ezt a havas világot! Lesz jégbarlang, lesz vízesés, lesz hegycsúcs, minden. Mi az nekik! Nem lehet ez a sízés olyan nehéz! És már elképzelték, hogyan fognak büszkélkedni az elkorcsosult város lakó előtt otthon!

Ismerőseik fáradtan, ám a tervek megvalósításának örömeivel rogytak le az asztalhoz. A fiúnak még minden új volt. Lelkesedéssel beszélt a jégbarlangról és a csúcs panorámáját rajongta körül. A szülők viszont gondterhelten tárgyalták, hogy romlik az idő. Odafönt műszerek jelezték, s a rádió is bemondta: enyhülés és esőfront közeledik.

A jóslat bevált. Szakadó esőre ébredtek. Eleinte még reménykedtek, hogy kitisztul, ehelyett zuhanni kezdett a légnymás, összezsugorodott a hőmérő higanyszála, zergetollas túravezetők, szakállukat simogatva, meggyőződés nélkül nyugtatták az aggodalmaskodó népet. Aztán feltámadt a szél, s olyan hóvihart teremtett, hogy nem lehetett ellátni a drótkötélpályáig sem.

No, ebből elég volt. Rájuk tört a honvágy? Enyhe kifejezés. Pánikba estek. A nő sírógörcsöt kapott: hova vittél engem? Azonban mozdulni sem lehetett lefelé. Meg kellett várni, mire megint folyékonyá vált az égi áldás. Végre a hókotrók kifújta keskeny úton ledöcögtek a hegyről.

Szégyenszemre megfutottak a természet elől! No ezzel sem lehet dicsekedni.

Maradt a hegy lábánál a város és az ékszerbolt csillogása. Itt megint jó volt a kis szótár, s az hogy az üzlet reményében az eladó elképzeltetlen türelemmel várta döntésüket. — Te is kérhetsz, szívem, valamit.

+ + +

— Mindenütt jó, de legjobb otthon — mondogatták, mikor szerencsésen átjutottak a határon. Felfedezték a falusi kocsmárosban a honfitársat, s eldicsekedtek mindazzal, amit láttak, s azzal is, amit láthattak volna. Hiszen beszélhettek, amit akartak, a gépkocsi vezetőjét nem hívták beljebb.

A fogadós kikísérte vendégeit a kocsihoz. Visszajöve megszámolta a pénzt. Bizony most sem volt több, mint amennyit a számlára írt.

A fémérmék között a „szomszéd” néhány aprója. Csudát, ezeket már be sem lehet váltani!

+ + +

Nagyember elnyomott egy böffentést. Meg voltak elégedve az ebéddel. Hazai ízek. Jól főznek itt, az Isten háta mögött. Nagysokára jutott eszükbe, hogy megkérdezzék a „pilótát”: mit ebédelt. A sofőr a világ legtermészetesebb hangján közölte, hogy az úticsomagot ette meg. Úticsomag? Miféle úticsomag? Hát a szállótól. Hiszen korábban jöttek el!

— Bizony bennük tetszett hagyni legkevesebb egy főétkezést — közölte a nyelvet értők fölényével, s a visszapillantó tükörben figyelte a hatást. Volt mit.

Egymást tépő dühük határtalanná dagadt. Kellott nekik úgy elrohanni onnan? Most rajtuk röhög az egész síparadicsom! S ráadásul hogyan magyarázzák meg korai hazaérkezésüket otthon?

Ezalatt az utolsó felhők is elnyargaltak az égről és gyönyörűen kisütött a nap. Szikráztak a fémek a tetőre erősített síléceken. Hát nem elkeserítő? De legalább ne fizették volna ki előre a sofőrt!